

formation and implementation of public policy, governance, the rights, freedoms and legitimate interests of man and citizen. In the mechanism of implementation of civil service ranks prominently disciplinary responsibility of civil servants, for ensuring discipline in the activities of public authorities at all levels is the main condition for good governance.

At the present stage adaptation of Civil Service of Ukraine to EU standards there is an urgent need to improve national legislation in the field of disciplinary responsibility of civil servants. This is important in view of the fact that it institute disciplinary responsibility is an important guarantor of civil service efficiency, further development of scientific and theoretical provisions on disciplinary responsibility of civil servants.

The article examines the concept of disciplinary responsibility of civil servants. Based on analysis of current legislation of Ukraine and main viewpoints of scientists in the field of administrative law on disciplinary responsibility of civil servants, the author defines the concept, main features and characteristics of disciplinary responsibility of civil servants, as one of the types of legal liability.

Particular attention is focused on the definition and study features special disciplinary responsibility of civil servants.

Keywords: *civil servants, disciplinary responsibility, public service.*

Надійшла до редакції 01.11.2016

Щокін Р. Г.

кандидат юридичних наук, доцент

(*м. Київ*)

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

З державно-управлінських позицій розглянуто проблеми ліцензування закладів освіти, висвітлено питання недосконалості та суперечливості чинного законодавства, необхідності його вдосконалення та впровадження дійового механізму реалізації своєї процедури.

Ключові слова: *освіта, заклад освіти, освітні послуги, ліцензія, ліцензування.*

Постановка проблеми. Українська освіта – один із найбільших секторів суспільства, в якому працюють і здобувають освіту близько 9 млн осіб. Україна успадкувала від СРСР потужну розгалужену освітню систему з передовою на той час інфраструктурою. За роки незалежності фактично відбувалося екстенсивне використання матеріально-технічних, кадрових і організаційних ресурсів попередньої системи та пристосування їх до потреб незалежної держави [1]. Протягом усього періоду існування незалежної України в освітньому секторі країни накопичувалися численні проблеми системного характеру, однією з яких є необхідність удосконалення ліцензування навчальних закладів України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблемам ліцензування навчальних закладів усіх типів та рівнів приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких варто згадати таких, як

В. Авер'янов, О. Бакаєв, Ю. Битяк, С. Гончарук, Т. Жидких, Л. Коваль, Н. Курко, О. Поступна, Г. Сидоренко та інші. Незважаючи на дослідження, зроблені вченими, питання ліцензування навчальних закладів ще не знайшли достатнього висвітлення у науковій літературі.

Метою статті є з'ясування проблемних питань, що ускладнюють ліцензування навчальних закладів, та формулювання пропозицій до їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Навчальним закладом є установа, що безпосередньо реалізує державну політику в галузі освіти, професійної, наукової, загальнокультурної підготовки та виховання громадян, створює умови та задовольняє потреби особи у здобутті освіти [2, с. 8]. Як зазначено у п. 5 ст. 18 Закону України «Про освіту», діяльність навчального закладу розпочинається за наявності ліцензії на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням послуг для одержання освіти і підготовкою фахівців різних рівнів кваліфікації.

Визначаючи загальний зміст терміна «ліцензування», вітчизняні та зарубіжні дослідники розглядають його як адміністративно-правовий режим, що опосередковує особливий порядок діяльності виконавчої влади, необхідний передусім для забезпечення безпеки держави [3, с. 263], як різновид дозвільної діяльності з перевагою елементів адміністративно-правового характеру [4, с. 121], як вид державного контролю, спрямованого на забезпечення захисту прав, законних інтересів, моралі і здоров'я громадян [5, с. 59], як один із методів адміністративно-правового регулювання [6, с. 158; 224].

Основними функціями ліцензування як адміністративної процедури у сфері вищої освіти є такі:

– дозвільна (держава в особі органу, що здійснює ліцензування, дає дозвіл на здійснення освітньої діяльності, чим засвічує, що конкретний суб'єкт відповідає усім організаційним і економічним вимогам, встановленим законодавством, тобто має необхідну матеріальну базу, відповідає технічним та технологічним вимогам, має належний кваліфікаційний рівень працівників та ін.);

– облікова (шляхом ведення обліку ліцензійний орган формує і веде ліцензійний реєстр, який містить відомості щодо суб'єктів освітньої діяльності, що отримали дозвіл на дану діяльність);

– інформаційна (орган ліцензування формує і зберігає ліцензійну справу щодо кожного суб'єкта, від якого надійшла заява про видання ліцензії);

– контрольна (спеціально уповноважені органи з питань ліцензування проводять перевірку суб'єктів, які здійснюють освітню діяльність, щодо дотримання законодавства у сфері вищої освіти, контроль за наявністю ліцензії у суб'єктів освітньої діяльності та додержанням встановлених ліцензійних умов);

– статистична (за даними Єдиного реєстру відстежується динаміка освітньої діяльності, досліджується освітнє середовище, здійснюються прогнозування та узагальнення розвитку відносин у сфері вищої освіти);

– охоронна (ліцензування є засобом охорони прав та інтересів суб'єктів освітньої діяльності) [7, с. 33–36].

Ліцензування освітньої діяльності у сфері вищої освіти регулюється ст. 24 Закону «Про вищу освіту» [8]. Ліцензії видаються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України згідно з Законом України «Про вищу освіту». Встановлено такий алгоритм ліцензування освітньої діяльності: 1) наявність експертного висновку про можливість видачі ліцензії на провадження освітньої діяльності. Для його отримання заявник подає Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти письмову заяву та документи, що підтверджують відповідність заявника стандарту освітньої діяльності за відповідною спеціальністю; 2) Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти у двомісячний термін з дня надходження заяви та документів проводить ліцензійну експертизу та видає експертний висновок; 3) заявник подає письмову заяву та експертний висновок Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти; 4) центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки на підставі отриманих документів протягом 10 робочих днів видає ВНЗ ліцензію на провадження або відмовляє в її видачі. Рішення про відмову у видачі ліцензії повинно бути обґрунтованим і містити посилання на конкретні положення стандарту освітньої діяльності, яким не відповідає заявник; 4) ліцензії видаються окремо за кожною спеціальністю строком на 10 років і можуть бути анульовані лише з підстав, передбачених законодавством. Інформація про видачу або анулювання ліцензії вноситься до Єдиної державної бази з питань освіти.

Спроможність навчального закладу надавати освітні послуги підтверджувалася результатами ліцензійної експертизи, яка проводиться відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» від 30.12.2015 р. № 1187. Зазначений документ вводить у практику ліцензійної діяльності нове поняття «керівник проектної групи (грант освітньої програми)» – науково-педагогічний або педагогічний працівник, який має науковий ступінь та/або вчене звання за відповідною або спорідненою до освітньої програми спеціальністю, стаж науково-педагогічної та/або наукової роботи не менше 10 років. Ліцензійні вимоги передбачені до провадження освітньої діяльності на кожному рівні освіти: вищої, професійно-технічної, загальної середньої, дошкільної. Також визначено перелік документів, який подає навчальний заклад для підтвердження відповідності встановленим вимогам, це копії установчих документів юридичної особи; копії документів, що засвідчують право власності, оперативного управління чи користування основними засобами для здійснення навчального процесу; копії документів про відповідність приміщень та матеріально-технічної бази санітарним нормам, вимогам пожежної безпеки, охорони праці; копії освітньої (освітньо-професійної або освітньо-наукової) програми, навчального плану; відомості про кількісні та якісні показники кадрового і матеріально-технічного забезпечення освітньої

діяльності; відомості про навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності; зведені відомості про дотримання вимог Ліцензійних умов; копії документів, що засвідчують рівень освіти і кваліфікації керівника закладу освіти та керівника проектної групи. Ліцензіат забезпечує подання в електронному вигляді даних та відомостей про кадрове та матеріально-технічне забезпечення закладу до Єдиної державної електронної бази з питань освіти. Інформація про навчально-методичне та інформаційне забезпечення оприлюднюється на офіційному веб-сайті закладу освіти до подання заяви [9].

Останнім часом МОН України приділяло певну увагу вдосконаленню існуючих процедур щодо ліцензування освітньої діяльності. Так, було прийнято постанову Кабінету Міністрів № 1187 від 30.12.2015 р. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» [10]. Обов'язковою умовою видачі ліцензії навчальному закладу є наявність у нього навчально-методичного забезпечення, матеріально-технічної та інформаційної бази, науково-педагогічних кадрів за нормативами, що встановлюються МОН України. Навчальному закладу, що успішно пройшов ліцензійну експертизу, видається ліцензія на освітню діяльність на визначений термін.

Передумовами створення нової процедури ліцензування навчальних закладів були системні проблеми, пов'язані з отриманням ліцензії, невідповідність процедури ліцензування європейським вимогам тощо.

У ракурсі викладеного залишається сподіватися, що прийняті нові правила ліцензування освітньої діяльності сприятимуть покращенню освітньої діяльності. Крім того, вдосконалення ліцензійної процедури виглядає неможливим також і без зміни стратегічного ставлення суб'єктів управління сферою освіти до її призначення. На сьогодні як у сфері освіти, так і в будь-якій іншій сфері ліцензування розглядається насамперед як спосіб контролю держави за суб'єктами господарювання.

Висновок. Отже, усе ще важливим залишається питання, чи всі зазначені зміни та спроби реформування освітньої галузі призвели чи можуть призвести до удосконалення якості системи освіти України, оскільки за результатами одного з найбільш авторитетних світових університетських рейтингів The Times Higher Education-QS World University Rating жоден з українських ВНЗ не потрапив до 400 кращих [11].

Бібліографічні посилання

1. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/prviddil/1312/1390288033/1414672797/>
2. Юридична енциклопедія : в 6-ти т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998 – Т. 4 : Н – П. – 2002. – 720 с.
3. Бахрах Д. Н. Административное право России : учебник [для вузов] / Д. Н. Бахрах. – М. : Норма, 2000.
4. Глушко Е. Правовое регулирование лицензирования / Е. Глушко // Закон. – 2001. – № 10. – С. 121–126.
5. Ершова И. В. Предпринимательское право : ученик. – 2-е изд., перераб. и доп. / И.В. Ершова. – М. : ИД Юриспруденция, 2003.

6. Гущин А. В. Лицензирование в Российской Федерации : правовые и организационные основы / А. В. Гущин ; под ред. К. С. Бельского. – М. : Дашков и К, 2004.
7. Шпомер А. І. Ліцензування господарської діяльності (господарсько-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Шпомер Алла Іванівна. – К., 2006.
8. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII // ВВР України. – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004.
9. Савіщенко В. М. Адміністративно-правове забезпечення освіти та науки в Україні : монограф. / В. М. Савіщенко. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра, 2015.
10. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти : постанова Кабінету Міністрів України № 1187 від 30.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/49530/>

Щекин Р.Г. Лицензирование образовательной деятельности: государственно-управленческий аспект. С государственно-управленческих позиций рассмотрены проблемы лицензирования заведений образования, освещены вопросы несовершенства и противоречивости действующего законодательства, необходимости его совершенствования и внедрения действенного механизма реализации своей процедуры.

Ключевые слова: образование, заведение образования, образовательные услуги, лицензия, лицензирование.

Shchokin R.G. Licensing of educational activities: public-administrative aspect. In the article from state-administrative positions the problems of licensing of establishments of education are examined, the questions of imperfection and contradiction of current legislation, necessity of his perfection and introduction of effective mechanism of realization of the procedure are illuminated. Ukrainian education one of most sectors of society in that work and get education about 9 million persons. Ukraine inherited from the USSR the powerful ramified educational system with a front-rank by then infrastructure. For years independence actually there was the extensive use of material and technical, skilled and organizational resources of the previous system and adaptation of them to the necessities of the independent state. During all period of existence of independent Ukraine the numerous problems of system character accumulated in the educational sector of country, one of that there is a necessity of improvement of licensing of educational establishments of Ukraine.

It remains to hope in foreshortening of the stated, that the new rules of licensing of educational activity are accepted will assist the improvement of educational activity. In addition, perfection of the licensed procedure looks impossible also and without the change of strategic relation of subjects of management of education a sphere to her setting. For today both in the field of education and in any other sphere of licensing examined first of all as a method of control of the state after the subjects of menage.

Thus, still the important is remained by a question, or all marked changes and attempts of reformation of educational industry led or can result in the improvement of quality of the system of formation of Ukraine, as on results one of the most authoritative world university rating of The Times Higher Education - QS World University Rating none of Ukrainian institutions of higher learning got the to 400 best

Keywords: education, establishment of education, educational services, license, licensing.

Надійшла до редакції 18.10.2016